

پیشگفتار مترجم

برای دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی این نیاز و احساس واقعی وجود دارد که لازم است فعالیت‌های مختلفی را در فرایند تحصیلات دانشگاهی خود تغییر دهند و به مهارت‌های بیشتری برای درک، بررسی و نگارش متون دانشگاهی نیاز دارند. خواندن و نوشتن انتقادی از جمله مهارت‌های اساسی و مهمی به‌شمار می‌روند که دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای بررسی و تجزیه و تحلیل متون علمی در رشته تخصصی خود و نیز نوشتن متون دانشگاهی مانند پایان‌نامه، رساله و مقاله‌های علمی بدان نیازمندند و از این مهارت‌ها می‌توانند در دستیابی به ارزیابی دقیق متون علمی، ارائه استدلال‌های روشن و شواهد پشتیبانی‌شده و تشکیل ساختار دقیق برای نگارش متون علمی بهره ببرند.

همان‌گونه که نویسندگان کتاب مایک والاس و آلیسون ری، که متخصص حوزه آموزش پژوهشگری هستند، اذعان کرده‌اند این کتاب برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی نگاشته شده و شروع کار آن‌ها مستلزم بررسی پژوهش‌های منتشر شده و منتشر نشده از جمله مقالات دانشجویی، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، رساله‌های دکتری و مقالات پژوهشی مرتبط و نیز ارائه‌های شفاهی است. با توجه به فقدان چنین منابع آموزشی در میان منابع آموزشی تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های ایران و نیز وجود دروسی مانند روش تحقیق و نیز زبان و نگارش فارسی در میان دروس مدرسی، ترجمه چنین کتابی برای تدریس در این دروس ضروری به نظر می‌رسید. با توجه به کوتاهی دوره آموزش دانشگاهی در مقطع تحصیلات تکمیلی، ضرورت تدریس مطالب به شیوه‌ای کاربردی بسیار ضروری می‌نماید. با بررسی کتاب‌های مشابه، این کتاب به‌عنوان اثری که هم مبانی نظری و هم شیوه‌های عملی و کاربردی را برای اتخاذ رویکردی انتقادی به خواندن و نگارش متون دانشگاهی به دانشجویان عرضه می‌کند، انتخاب و ترجمه شد. انتظار می‌رود دانشجویان با یادگیری فنون این کتاب بتوانند به‌عنوان خواننده‌ای انتقادی، کوشش نویسندگان دیگر را برای برقراری ارتباط با مخاطبان و متقاعد ساختن آن‌ها، از طریق استدلال‌های محکم ارزیابی کنند و به‌عنوان

نویسنده‌ای خودانتقادی، به منظور برقراری ارتباط با مخاطبان و متقاعد ساختن آن‌ها، استدلال خود را به گونه‌ای محکم و شفاف توسعه دهند.

در این کتاب نویسندگان به روشنی خواندن و نوشتن را به شیوه‌ای ساختارمند پیوند می‌دهند و رابطه بین نظریه و کاربرد در این اثر به خوبی مشخص است. به طور کلی، این کتاب رویکردی منظم و منسجم برای توسعه مهارت‌های خواندن و نوشتن انتقادی را که برای طیف وسیعی از سطوح مختلف تجزیه و تحلیل متون دانشگاهی و انواع تکالیف خواندن و نوشتن دانشگاهی قابل استفاده است، به خوانندگان عرضه می‌کند. همچنین این اثر با ارائه ابزارهایی کاربردی برای تجزیه و تحلیل آثار علمی و ساختاردهی به نگارش متون دانشگاهی مهم، به دانشجویان کمک می‌کند مهارت‌های خود را در این زمینه تقویت کنند و از این مهارت‌های انتقادی در افزایش توانایی‌های دانشگاهی خود بهره ببرند. نمودارهای تکمیلی، توضیحات مفهومی و تمرین‌های کاربردی و عملی در کتاب به خواننده این امکان را می‌دهد تا رویکرد تحلیل انتقادی متن و مفاهیم مرتبط با نگارش انتقادی را به راحتی درک کند و آن‌ها را در عمل به کار بندد. همچنین وجود وبسایت و نیز منابع اضافی برخط به خوانندگان کمک می‌کند از طریق الگوها و چک‌لیست‌ها، دسترسی به مقالات مجله SAGE و مطالعه مطالب تکمیلی، بر تکنیک‌های مهم و مهارت‌های پیشرفته انتقادی که یاد می‌گیرند، تسلط یابند.

این کتاب را می‌توان به عنوان ابزاری برای یادگیری فردی، کتاب درسی در کلاس، شیوه‌نامه کاربردی برای تدوین پیشینه پژوهش و مبانی نظری و یا یک کتاب راهنما که از طریق آن مدرس و دانشجو گام به گام پیش می‌روند، به کار برد.

در ترجمه این کتاب تا جای ممکن سعی شده از معادل‌های معمول در زبان فارسی استفاده و شیوه بیان نویسندگان حفظ شود. در پایان از جناب آقای دکتر هادی یعقوبی‌نژاد برای راهنمایی‌های مؤثرشان در ترجمه و نیز از انتشارات «سازمان سمت» برای توجه به حوزه خواندن و نگارش انتقادی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی بسیار سپاسگزارم.

زهرا عباسی

عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس

زمستان ۱۳۹۹

شرح حال نویسندگان

مایک والاس

مایک والاس به مدت بیست سال در آموزش ابتدایی مشغول به کار بوده است. پس از ده سال تدریس در مدارس ابتدایی بخش کنت^۱، اندرو مسئولیت مشاور علوم ابتدایی در شورای بخش کنت را بر عهده گرفت. او در این مدت، در بیش از ۲۰۰ مدرسه در اموری همچون مدل‌سازی آموزش و حمایت و آموزش مدیران علوم و همکاران آن‌ها مشغول فعالیت بوده است. اندرو در سمت فعلی خود به عنوان مدیر مرکز آموزش محیطی هورتون کربی، همچنان حامی مدارس ابتدایی جنوب شرقی انگلستان است. جایگاه کنونی وی همچنین مستلزم ساعات زیاد تدریس در محیط بیرون و در مدارس مختلف است. اندرو نویسنده نسخه‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۴ از الگوی کاری علوم ابتدایی است.

آلیسون ری

آلیسون ری استاد پژوهش در حوزه زبان و ارتباطات در دانشگاه کاردیف است. پژوهش وی متمرکز بر مدل‌سازی ذخیره و پردازش واژگانی به‌ویژه در رابطه با عبارات پیش‌ساخته است که در یادگیری زبان، تکامل زبان و ناتوانی‌های زبانی کاربرد داشته است. *زبان پیش‌ساخته و واژه‌نامه*، دو اثر وی در این زمینه که در سال ۲۰۰۲ توسط انتشارات دانشگاه کمبریج منتشر شده‌اند و نیز کتاب *زبان پیش‌ساخته: گذر از محدودیت‌ها* در سال ۲۰۰۸ که به‌وسیله انتشارات دانشگاه آکسفورد چاپ شده است، مورد توجه بین‌المللی قرار گرفته‌اند. پژوهش کنونی وی پیرامون ارتباط در حالت خردسودگی است. او تعهد درازمدتی نسبت به آموزش پژوهشگران از جمله توسعه مهارت‌های آکادمیک دارد. او نویسنده مسئول کتاب درسی معروف درباره شیوه‌های پژوهش در دوره کارشناسی به نام *طرح‌هایی در زبان‌شناسی* (هادر، ۲۰۱۲) است. در خلال سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۴، مایک و آلیسون در پروژه جایزه توسعه ابتکار عمل در پژوهشگران مشارکت داشتند که هزینه آن از محل شورای پژوهش اقتصادی و

1. Kent

اجتماعی پرداخت شد و از آن طریق، ماهیت و توسعه مهارت در پژوهش در حوزه علوم اجتماعی را مورد مطالعه قرار دادند. جزوه آموزشی مربوط به این پژوهش در سایت www.Restore.ac.uk/researchexpertise/ قابل مشاهده است.

تقدیر و تشکر

از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه کاردیف و دانشگاه باث که در توسعه مطالب ویرایش اول این کتاب همکاری داشته‌اند، و همچنین بسیاری از افراد دانشگاهی که به طور مستقیم و یا از طریق شرکت در کارگاه‌های برگزار شده و ارائه بازخوردهای مؤثر، ما را به ویرایش دوم و سوم این کتاب رهنمون شده‌اند، کمال تقدیر و تشکر را داریم. ایده‌های ری بولام فقید تأثیر مهمی بر تفکر ما درباره مؤلفه‌های نقشه ذهنی و ساختار بندی رساله داشت. لویس پولسان با ملاحظت به ما اجازه داد تا از مطالب مندرج در فصول اول و دوم و پیوست ۲ (که با همکاری مایک والاس نگاشته شده است) استفاده کنیم که شامل موارد ذیل است:

- والاس، م. و پولسون، ل. (۲۰۰۳)، *یادگیری خواندن انتقادی در مدیریت و رهبری آموزشی*، لندن: سیج.

- گودوین، آ. و استیلز، آ. (۲۰۰۴)، *یادگیری خواندن انتقادی در آموزش زبان و سواد*،

لندن: سیج.

- پولسون، ل. و والاس، م. (۲۰۰۴)، *یادگیری خواندن انتقادی در آموزش و یادگیری*،

لندن: سیج.

همچنین از جان استیسیک و مؤسسه انتشاراتی ایکویناکس سپاسگزاریم که به ما اجازه دادند تا مطالب مندرج در پیوست ۱ را به شکل خلاصه شده باز تولید کنیم و نیز از شرکت انتشاراتی سیج و انجمن رهبری، مدیریت و اجرای آموزشی بریتانیا (بلماس) متشکریم که امکان باز تولید مطالب مندرج در پیوست ۲ را فراهم آوردند. شرح کامل منابع عبارت است از: ری، آ. و استیسیک، ج. (۲۰۰۵)، یک یا دو کلمه؟ تفاسیر روان‌شناختی و جامعه‌شناختی معنا در یک دعوای دادگاه مدنی، *مجله بین‌المللی گفتار، زبان و قانون*، ۱۲(۱): ۱-۱۸، انتشارات دانشگاه بیرمنگام، باز تولید با مجوز از انتشارات ایکویناکس.

- والاس، م. (۲۰۰۱)، به اشتراک گذاری مدیریت مدارس از طریق کار گروهی: یک

ریسک توجیه پذیر؟، *مدیریت، اداره و رهبری آموزشی*، ۲۹(۲): ۱۵۳-۶۷، انتشارات انجمن

رهبری، مدیریت و اجرای آموزشی بریتانیا (بلماس)، باز تولید با مجوز انتشارات سیج.

شیوه استفاده از کتاب

این کتاب در اصل برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم اجتماعی نگاشته شده است که شروع کار آن‌ها مستلزم بررسی پژوهش‌های منتشر شده و منتشر نشده از جمله مقالات دانشجویی، پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، رساله‌های دکتری و مقالات پژوهشی مرتبط به‌علاوه ارائه‌های شفاهی است. خواندن انتقادی و نوشتن خودانتقادی از جمله مهارت‌های قابل انتقال هستند که در تولید آثار دانشگاهی مؤثر، ارائه‌های شفاهی و پیشنهاد‌های پژوهشی حمایت‌شونده نقش مهمی دارند. بنابراین، کتاب حاضر همچنین برای افراد دانشگاهی تازه‌وارد که تمایل دارند کیفیت نگارش پژوهش خود را از طریق خواندن انتقادی پیشینه‌های پژوهشی تقویت نمایند و مهارت‌های خود را به عنوان نویسندگان خودانتقادی تثبیت کنند خالی از فایده نخواهد بود.

طراحی کتاب به گونه‌ای است که به عنوان ابزاری در یادگیری خودمحور یا کتاب درسی در کلاس و مقیاسی برای شیوه‌های پژوهشی و یا یک کتاب راهنما که از طریق آن مدرس و دانشجو گام به گام پیش می‌روند، کاربرد دارد. به‌علاوه، مریمان همتا نیز در یک حرفه دانشگاهی در جهت حمایت همکاران کم‌تجربه‌تر خود می‌توانند از این کتاب بهره بگیرند. متن کتاب توسط مطالب خودخوان آنلاین کامل شده است (به سایت <https://study.sagepub.com/wallaceandwray3e> مراجعه کنید). این مطالب شامل تمرین‌ها و مثال‌هایی از رویکرد ما به تحلیل انتقادی دقیق متون مجزا و نسخه‌های الکترونیکی فرم‌های تحلیل متون و بررسی توسعه استدلال کلی در یک رساله است.

نگرش ساختارمند ما به یادگیری خواندن انتقادی و مهارت‌های نوشتن خودانتقادی مبتنی بر دو ایده اصلی است. ایده اول شامل تشخیص گفتمان دانشگاهی به عنوان یک فرایند تحقیقی انتقادی، سازنده و دوجانبه است؛ یعنی:

- فرد به عنوان یک خواننده انتقادی، کوشش دیگران را در برقراری ارتباط با مخاطب هدف و متقاعد ساختن آن‌ها، از طریق یک استدلال محکم ارزیابی می‌کند.
- فرد به عنوان یک نویسنده خودانتقادی، به منظور برقراری ارتباط با مخاطب هدف و متقاعد ساختن آن، استدلال خود را به گونه‌ای محکم و شفاف توسعه می‌دهد.

به طور معمول، محصول خواندن انتقادی، شرح مکتوبی از مطالب خوانده شده است. ارزیابان، چنین شرحی را مبنای ارزیابی توانایی فرد برای بررسی انتقادی پیشینه‌های پژوهشی در حوزه پژوهشی قرار می‌دهند. بنابراین، نویسندگان موفق کسانی هستند که می‌توانند استعداد

خواندن انتقادی خود را به طور یکسان در مورد پیشینه پژوهش و نیز شرح خود بر آن پیشینه به کار گیرند. شیوه‌هایی که در این کتاب معرفی می‌کنیم، پاسخ مثبت و مؤثر به واکنش سازنده نسبت به اثر مورد ارزیابی را تسهیل می‌کند و باعث می‌شود تا خوانندگان ضمن پیروی از نقاط مثبت پیشینه‌های منتشر شده، از نقاط منفی آن‌ها اجتناب کنند.

دومین ایده اصلی نگرش ما این است که استدلال‌ها ترکیبی از دو مؤلفه اصلی هستند: نتیجه‌گیری، که شامل مجموعه‌ای از ادعاها یا اظهارات درباره برخی جنبه‌های جهان اجتماعی یا شیوه تفسیر آن است؛ و تضمین، که همانا پشتیبانی این ادعاها براساس برخی اشکال شواهد است. یک نتیجه‌گیری برای آنکه بتواند مخاطب شکاک را متقاعد کند، باید به حد لزوم از طریق شواهد کافی و مناسب تضمین شده باشد تا پذیرش آن از سوی مخاطب توجیه شود. منابع چنین شواهدی شامل یافته‌های پژوهشی، تجارب حرفه‌ای، تعریف ایده نظری و یا نکات راهنما در مورد اخلاق پژوهش است.

کتاب در سه بخش به صورت زیر سازمان‌دهی شده است:

- کتاب با شرحی بر خواندن انتقادی و نوشتن خودانتقادی آغاز می‌شود.
- سپس یک نقشه ذهنی برای پیمایش پیشینه پژوهشی، تحلیل دقیق متون مجزا و نگارش ارزیابی انتقادی از آن‌ها توسعه می‌دهد.
- ارزیابی انتقادی از پیشینه پژوهشی برای یک رساله را سازمان‌دهی می‌کند و آن ساختار را در مقالات پژوهشی و ارائه‌های شفاهی به کار می‌گیرد.

بخش‌ها و فصل‌ها	نگرش‌ها و شیوه‌ها	متن مکتوب هدف
بخش اول (فصل‌های اول تا ششم) شرحی بر خواننده انتقادی و نویسنده خودانتقادی	- خواندن انتقادی در جهت نوشتن خودانتقادی - گزینش انتقادی متون مورد مطالعه - توسعه یک استدلال - خواندن انتقادی یک چکیده - پرسش‌های اجمالی انتقادی - خلاصه انتقادی از یک متن	- خلاصه انتقادی از یک متن - خلاصه انتقادی تطبیقی از چندین متن
بخش دوم (فصل‌های هفتم تا سیزدهم) توسعه یک تحلیل دقیق	- نقشه ذهنی - پرسش‌های تحلیل انتقادی - تحلیل انتقادی از یک متن	- مرور انتقادی از یک متن - مرور انتقادی از چندین متن

<p>- مرور انتقادی پیشینه پژوهشی به صورت مستقل - رساله‌های مشتمل بر چندین مرور انتقادی پیشینه - مقالات پژوهشی و ارائه شفاهی مبتنی بر مرور انتقادی پیشینه</p>	<p>- ساختاربندی مرور انتقادی پیشینه از طریق خلاصه‌ها و تحلیل‌های انتقادی - ادغام مرورهای انتقادی پیشینه در ساختار انواع مختلف رساله - ادغام مرور انتقادی پیشینه در ساختار یک مقاله پژوهشی و نیز به عنوان مبنای یک ارائه شفاهی</p>	<p>بخش سوم (فصل‌های چهاردهم تا هجدهم) به کار بستن مرورهای انتقادی</p>
---	---	---

مطالب این کتاب به گونه‌ای طراحی شده است که به موازات کار متناوب خواننده در هر فصل و انجام تمرین‌های مربوط که بسیاری از آن‌ها مناسب فعالیت‌های کلاسی به عنوان مبنای تکالیف مرور انتقادی ارزیابی شده است، سطح مهارت و اطمینان وی افزایش می‌یابد. در مهم‌ترین تمرین‌ها از خوانندگان خواسته می‌شود تا دو مقاله علمی - پژوهشی - دانشگاهی خلاصه شده که شامل مثال‌های کاربردی است را تحلیل و مرور کنند تا برای نگارش مرورهای انتقادی خود از متن‌های انتخابی آماده شوند.

دلیل انتخاب این دو مقاله این بود که خوانندگان بتوانند موضوعات کلی متناقض را در خلال خواندن و تحلیل انتقادی پرورش دهند و در عین حال درباره شیوه مدیریت ایده‌ها به کمک مثال‌هایی شفاف‌سازی کنند. تمرکز اصلی مقاله در بخش اول که نوشته ری و استیسیک است (۲۰۰۵ به پیوست ۱ مراجعه شود)، یک مدل مفهومی از شیوه‌های مختلف پردازش یک محتوای زبانی در افراد مختلف است. مثال این بخش مربوط به یک دعوی حقوقی است که معنای مورد نظر و دریافت شده از اصطلاحی در گویش امریکایی یعنی کوناس را ارزیابی می‌کند که از نظر شاکی توهین نژادی تلقی شده است. ری و استیسیک تمایل دارند که مدل نظری آنان در این مورد از زندگی واقعی به عنوان ابزار شرح آنچه رخ داده است و بدون اینکه مواجهه با موضوعات اساسی این مورد به طور مستقیم صورت گیرد، به کار گرفته شود. در این مقاله، ری و استیسیک از طریق نمونه‌هایی به خواننده نشان می‌دهند که چگونه با دو طرف یک استدلال برخورد انتقادی داشته باشند و در عین حال دیدگاه شخصی خود را درباره موضوعات اساسی مورد نظر در این مسئله دخالت ندهند. این یک مهارت دانشگاهی مهم است.

مقاله بخش دوم نوشته والاس (۲۰۰۱، به پیوست ۲ مراجعه کنید)، نیز بر ارتباط میان

نظریه و شواهد تجربی تمرکز دارد. اگرچه ری و استیسیک یک مدل کلی از پردازش زبانی برای شفاف‌سازی یک مورد تجربی به کار می‌گیرند، والاس مدلی از موارد تجربی کار گروهی در یک گروه مدیریتی ارشد در مدارس بریتانیا ارائه می‌کند. در حالی که ری و استیسیک دیدگاهی نسبتاً بی‌طرفانه نسبت به موضوع اساسی اتخاذ می‌کنند، رویکرد والاس به وضوح ارزش محور است. والاس به کمک مثال‌هایی به خوانندگان نشان می‌دهد که دیدگاه‌های یک نویسنده چگونه می‌تواند در یک مقاله پژوهشی به درستی بیان شود تا یک استدلال هنجاری شکل بگیرد و پیشنهادهایی دربارهٔ مجموعه‌ای از بایدها ارائه شود.

این کتاب ابزارهای عملی برای انجام تکالیف خاص مرور و خواندن انتقادی ارائه می‌دهد که از آن جمله می‌توان به فرم‌هایی اشاره کرد که در حین تحلیل متن باید تکمیل شوند و یا فهرست‌هایی که برانگیزانندهٔ تفکر و ساختارهایی برای طراحی مرور انتقادی هستند. نسخه‌های کامل نشدهٔ این فرم‌ها در وب‌سایت سیج قابل بارگیری است: <http://study.sagepub.com/wallaceandwray3e>

مطالب راهنما در هر بخش به بررسی هر چه دقیق‌تر متون و متون مکتوب هدف کمک می‌کند. تحلیل یک متن واحد و نیز ادغام انتقادات در چندین متن در کانون توجه قرار دارد. از همان مراحل ابتدایی خواندن انتقادی و نوشتن خودانتقادی، از طریق گنجاندن چندین مرور پیشینه در یک رساله تا آماده کردن پیشینه برای گزارش‌های پژوهشی یا ارائه‌های شفاهی، در متن، از طریق ارائهٔ مثال‌ها و مراحل منطقی به توضیح این مهارت‌ها پرداخته می‌شود که در فعالیت‌های صحیح دانشگاهی مهم است.

در ویرایش سوم این کتاب، سه تغییر عمده وجود دارد. شیوهٔ توسعهٔ مهارت‌های تفکر انتقادی از طریق تحقیق در چکیدهٔ یک مقاله معرفی شده است. نقشهٔ ذهنی بخش دوم ویرایش و شفاف‌سازی شده است. مطالب راهنما در مورد گنجاندن مرور پیشینهٔ انتقادی در یک رساله را کامل کرده‌ایم تا شامل سبک‌های پژوهشی تجمعی، موضوعی و قیاسی نیز باشد.